

ВИКОРИСТАННЯ ТРОЯНД В ОЗЕЛЕНЕННІ УРБАНІЗОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА

Українець Олександра Анатоліївна

доктор філософії, викладач
Уманський національний університет садівництва

Бровді Анна Андріївна

доктор філософії, викладач-стажист
Уманський національний університет садівництва

Перші міста, вважається, виникли на берегах Тигра та Євфрату близько 3000 років тому, а пізніше – Нілу. Процес збільшення чисельності міських поселень, що призводить до зростання та розвитку міст, отримав назву урбанізації (від латин. *urbanus* — міський), а урбанізація природи – перетворення природних ландшафтів на штучні під впливом міської забудови [1].

Урбанізація є потужним екологічним чинником, що супроводжується перетворенням ландшафту, земельних та водних ресурсів, масовим виробництвом відходів, що надходять в атмосферу, водні та наземні екосистеми. Вважається, що урбоекосистеми є нестійкою природно-техногенною системою, що складається з архітектурно-будівельних об'єктів і різко порушених природних екосистем. Якщо перші забезпечують тією чи іншою мірою комфорт життя сучасного городянина, то інші, навпаки, знижують його якість [1, 2].

Деякі вчені вважають, що для стабілізації урбанізованого середовища необхідно проводити озеленення видами і сортами рослин, які є стійкими до умов техногенного забруднення [3].

Значну роль у сучасному озелененні міст відіграють представники роду *Rosa L.* Вони виконують санітарно-гігієнічну функцію, тому що, в умовах відкритого ґрунту троянди мають від трьох до чотирьох періодів ростової активності і за вегетаційний період можуть відновлювати свою надземну частину кілька разів. Завдяки цьому, троянди мають високу газостійкість [4, 5]. Також вони здатні зменшувати бактеріальне забруднення повітря, очищувати його від газу, пилу та диму. Троянди є гарною перешкодою поширення в насадження бур'янів, насамперед кореневищних злаків [6]. Листки троянд економніше витрачають вологу, ніж листки дерев, також їх кущі гарно притіняють ґрунт у деревних насадженнях, але не висушують його [5, 6]. Крім цього троянди є механічною перешкодою для вітру, сприяють випаданню з нижніх шарів повітря аерозолів, мають здатність зменшувати дію міського шуму і навіть підвищувати іонізацію атмосфери [7].

В озелененні населених місць троянди займали значне місце, їх висаджували у розаріях, в альпінаріях, використовували для створення алей, вкривали ними арки, перлоги, стіни. У рослинних композиціях та солітерних насадженнях

троянди гарно проявляють свої рекреаційні та декоративно-художні функції [6, 7].

За останні роки створено велику кількість сортів квітково-декоративних рослин, які мають високу декоративну цінність за певними ознаками, однак, слабо адаптуються до несприятливих умов навколишнього середовища. Низька адаптивна здатність та слабка стійкість до ураження хворобами та шкідниками, відповідно, знижує їх репродукційну здатність та продуктивність цвітіння [8, 9,10].

У результаті отриманих даних під час інтродукційного вивчення сортів троянд було проведено оцінювання акліматизаційного числа та виявлено перспективний сортимент троянд для використання в декоративному озелененні урбанізованого середовища (Табл. 1).

Таблиця 1.

Оцінка успішності адаптації троянд груп чайно-гібридна та флорібунда за шкалою М.А. Кохна, у балах

Назва сорту	Показник росту, в = 2	Показник генеративно го розвитку, в = 5	Зимостійкість, в = 10	Посуhostійкість, в = 3	Акліматизаційне число
Чайно-гібридна					
<i>Big Purple</i>	5	4	4	5	85
<i>Duftrausch</i>	5	4	4	5	85
<i>Gloria Dei</i>	5	4	4	5	85
<i>Nostalgie</i>	5	4	4	5	85
<i>Sophia Loren</i>	5	4	4	5	85
Флорібунда					
<i>Pomponella</i>	5	4	5	5	95
<i>Westpoint</i>	5	4	4	5	85
<i>Rotkappchen</i>	5	4	4	5	85
<i>Bella Rosa</i>	5	4	4	5	85
<i>Let's Celebrate</i>	5	4	4	5	85

Відповідно до таблиці, бачимо, що посуха, не завдавала явних пошкоджень рослинам, що відповідає п'яти балам.

Оцінюючи зимостійкість сортів необхідно відмітити, що найвищий показник спостерігали у групі флорібунда сорту *Pomponella* – п'ять балів. Однак, за оцінювання ступеню пошкодження троянд дозволяє віднести досліджуванні сорти до сортів з високою зимостійкістю оскільки ступінь їх пошкодження не призводив до погіршення декоративності рослин.

Згідно отриманих даних у досліджуваних сортів акліматизаційне число має значення вище 80 балів, що вказує на високу успішність акліматизації. Середній цей показник у сортів групи чайно-гібридна дорівнює 85 балів, тоді як у сортів, групи флорібунда – 87 балів. Найвищий показник у сорту *Pomponella* – 95 балів, що відповідає повній адаптації і підтверджує високу перспективність для декоративного садівництва в умовах урбанізованого середовища.

Результати попередньо проведених досліджень дозволили встановити, що сорти з високою стійкістю до несприятливих умов мають найкращу силу цвітіння. Зокрема, серед групи чайно-гібридна це сорти *Big Purple* та *Duftrausch*, а серед групи флорібунда це сорти: *Pomponella*, *Westpoint* та *Bella Rosa*, які в умовах проведення досліджень проявили себе найкраще за відповідними ознаками. Саме тому, створення солітерних або групових насаджень з використанням даних сортів дозволить отримати високодекоративні насадження упродовж усього весняно-літнього сезону.

Однак, хочемо відмітити, що один і той самий сорт у різних ґрунтово-кліматичних умовах може набирати різну кількість балів та мати різні рекомендації.

Список використаних джерел

1. Tanner Colby J., Adler Frederick R., Grimm Nancy B. et al. Urban ecology: advancing science and society. *Frontiers in Ecology and the Environment*. 2014. Vol. 12, № 10. P. 574–581.
2. Ahern J., Cilliers S., Niemelä J. The concept of ecosystem services in adaptive urban planning and design: a framework for supportive innovation. *Landscape Urban Plan*. 2014. Vol. 125. P. 254–259.
3. Alberti M. The effects of urban patterns on ecosystem function. *International Regional Science Review*. 2005. Vol. 28, № 2. P. 168–192.
4. Рубцова О. Л. Рід *Rosa L.* в Україні: генофонд, історія, напрями досліджень, досягнення та перспективи: монографія. Київ : Фенікс, 2009. 375 с.
5. Ткачук О. О. Класифікація сучасних садових груп троянд за способом їх практичного використання. *Інтродукція рослин*. 2004. № 3 С. 15–16.
6. Кучерявий В. П. Озеленення населених місць: підручн. Львів : Світ, 2005. 456 с.
7. Клименко З. К. Віддалена гібридизація у вітчизняній селекції садових троянд на імунітет до грибкових захворювань. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського*. Серія «Біологія, хімія». 2009. Т. 22 (61). № 3. С. 52–56.
8. Буйдін Ю. В. Оцінювання деяких господарсько-біологічних ознак інтродукованих сортів роду *Astilbe* Buch.-Ham ex D.Don. *Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин*. 2016. № 1. С. 23-30.
9. Coronado S. Illinois Getting Started Garden Guide. Minnesota: *Cool Springs Press*. 2014. 240 p.

10. Glasener E., Reeves W. Georgia Getting Started Garden Guide Grow the Best Flowers, Shrubs, Trees, Vines & Groundcovers. Minnesota: Cool Springs Press. 2013. 240 p.